

IIVARI JUMPPASEN PERHEEN TARINOITA

Jumppasen pientila sijaitsi ja sijaitsee, tosin kylmillään nykyään, edelleenkin Kokkoahon keskustasta kolme kilometriä Oriveden rannalle päin. Paikan nimi on Lamminrinne. Se kuvastaa hyvin talon sijainnin. Rinteen alapuolella on suo ja pikkuinen lampi. Pellot viettivät talosta lammelle päin ja toiset pellot Oriveden rannalle päin. Talosta on puoli kilometriä Oriveden rantaan. Maat rajaavat siten, että heillä oli ihan kohtuullisesti rantaa.

Niihin aikoihin talossa oli tupa ja kamari sekä pitkä kylmä huone, jota voitiin käyttää vain kesäaikana. Yläkerta oli kokonaan rakentamatta. Pihapiirissä oli aittarakennus, jossa oli elintarvikkeille omat osat ja yksi osa kesähuoneena, jossa asuttiin. Lisäksi oli navetta, lato, savusauna ja tietenkin ulkohuussi, jossa oli kolme erikokoista reikää monien erikokoisten ahterien tarpeeseen sekä vinttikaivo ja maahan kaivettu peruna- ja juureskuoppa. Tuvan lattian alla oli myös säilytyskellari. Lattiassa oli luukku, josta laskeuduttiin hakemaan ruokaa. Tosin siellä voitiin säilyttää ruokaa vain lyhyen aikaa, koska siellä oli aika lämmintä varsinkin kesäaikoina.

Perhe tarvitsi rahaa, kuten itse kukin, eikä sitä pientalon antimista juurikaan liikoja saatu. Elettiin Anna-vaimon ja kymmenen lapsen kanssa vaatimattomasti lähes omavaraisessa taloudessa. Lehmiä oli muutama, kanoja sekä sika ennen joulua tapettavaksi. Hevonen kuului taloon pelto- ja muita ajotöitä varten.

Jumppasen kiistaton johtaja oli Iivari-ukki. Iivari syntyi 6.9.1885 ja kuoli 8.11.1963. Hän sai lempinimen patriarkka. Ukin sana oli laki. Anna-mummo oli kuollut syöpään 16.6.1938, oli syntynyt 21.11.1890. Nuorin kahdestatoista lapsesta oli mummon kuollessa vain vähän yli kaksi vuotta vanha. Heillä oli kahdeksan tyttöä ja neljä poikaa. Mummon kuollessa osa lapsista oli jo aikuisia mm. minun Elsa-anoppini. Myöhemmin Jumppasen tyttäret ovat kertoneet silloisesta elämästään yhtä ja toista. Siellä oli kovaäänisesti usein riideltä ja isommat olivat kurittaneet pienempiä. Elsakin sai heiltä haukkumanimen Harjakakki. Kuitenkin he olivat pärjänneet ihan kohtuullisesti. Kaikki perustarpeet tulivat tyydytettyä ja toki Iivari-isä oli hyvin turvallinen, vaikka häntä vähän pelättiin.

Iivari oli pienviljelijä ja kalastaja. Perhe tarvitsi rahaa, kuten itse kukin, eikä sitä pientalon antimista juurikaan liikoja saatu. Orivesi antoi kalaa niin paljon, että perhe sai jatkuvasti sieltä ruokaa ja lisäksi aivan säännöllisesti vietiin Joensuun torille myyntiin kalaa. Se takasi tarpeellisen lisärahan saannin. Siihen aikaan kulki

Puhoksen ja Joensuun välillä laiva. Laiva lähti jo varhain aamulla Puhoksesta ja siihen piti kalat joutua, joten siimat ja verkot piti kokea jo aamuyöllä, että ehtisi soutaa kalat laivaan. Laivan pysähdyspaikka oli onneksi aika lähellä kalastusvesiä. Iivari tai joku isommista lapsista lähti viemään kaloja Joensuun torille. Laivassa oli myös kalojen jälleenmyyjä, joka osti kalastajilta ja möi edelleen Joensuun torin kalanmyyjille. Tälle jälleenmyyjälle Iivari-ukkinakin möi usein kalansa, koska aina ei ehditty Joensuuhun saakka lähteä.

Kyllä ne Iivarin yöunet jäivät tosi lyhyiksi ainakin kesäaikaan, kun iltamyöhällä piti tehdä vielä peltotyöt. Kaikki lapset joutuivat heti kynnelle kyettyään osallistumaan ikäänsä sopiviin töihin. Kaikista heistä tulikin oikein ahkeria ihmisiä. Pojista Onni mainitsi erityisesti matojen kasvupaikan hoitamisen ja matojen pujottelemisen siimalaatikoihin. Kyllä siinä pujottelemista riittikin, kun yleensä oli ainakin neljä laatikkoa pujoteltava ja kussakin laatikossa oli 200 koukkuja eli 50 joka sivulla. Siitä ukki maksoi pojille pientä palkkaa.

Osa siimoista oli tuplakoukkuisia, jolloin mato laitettiin vain toiseen koukkuun. Tarkoitus oli, että hauki tai muu isompi kala pysyy paremmin kiinni, kun samalla tarttuu kahteen koukkuun syödessään madotettuun koukkuun tarttuneen pikku kalan.

Eläkeiässä Iivarin kalakaverina oli usein Oiti, perhe silloin vielä Puavon paikalla. Oitin ja Eemelin poika Keijokin pääsi joskus siimalle ja verkoille. Ukki arvuutteli, että tuleekohan piipun piestikka eli pieni ahven vai särin poika. Näin mielenkiinto pysyi pojalla tallella. Kyllä Iivari hyvin näppärästi otti haavin isonkin kalan.

50-luvun puolen välin paikkeilla tulivat ensimmäiset nailonlankaiset verkot markkinoille. Iivari hankki niitä ja pauloitti harvasilmäisiä. Nuijun luodoilta ja muualtakin tuli näillä uusilla välineillä isoja, jopa lähes 2-kiloisia ahvenia ja kuhia oli myös melkein joka katsomiskerralla.

Iivari-ukki oli pieni noin 160 cm pitkä ja muutenkin aika hintelä varreltaan. Mieleltään hän oli hiljaisen oloinen, uskonnollinen ja lisäksi raitis. Hän luki paljon raamattua ja raamatunhistoriaa. Ukki luki aina ruokarukouksen. Toisaalta hän oli äkkipikainen ja suuttui, jos häntä ei toteltu. Tyttärentytär Aila kertoi kuulleensa sellaisen tapauksen, kun Tytyne, vanhin lapsista, oli aikuisena tapaillut naapurin poikaa ja oli vähän myöhästynyt kotiintuloajasta, niin ukki oli antanut Tytynele piiskaa. Seuraavalla kerralla naapurin poika oli mennyt Iivarin eteen ja käskenyt piiskata hänet Tytynen sijasta. Silloin ukki oli tajunnut, että Tytynestä oli tullut

aikuinen. Siihen aikaan kuului piiskaaminen lasten kasvatukseen. Tosin nuoremmat lapset pääsivät paljon helpommalla.

Suomessa elettiin vaikeita aikoja. Jumppaset tytöt joutuivat huolehtimaan ajan hengen mukaisesti talon töistä ollessaan vasta toisella kymmenellä. Iivarin ohje lapsilleen oli: ”Kukaan ei kysy ensimmäiseksi, miten kauan meni aikaa, vaan kuka sen teki.” On todella tuntunut siltä, että tyttärien mielessä tämä ohje kantoi läpi elämän.

Anna-mummo oli kuollut jo vuonna 1938. Elsa-tytär on kertonut hänestä minulle. Annakin oli pieni ja hintelä varreltaan. Hänkin oli voimakastahtoinen ja hyvin ahkera ihminen. Ukki ja mummo olivat kumpikin itsepäisiä, niinpä yhteenotoiltakaan ei välttytty. Siihen aikaan kahvi oli harvinaista herkkua, se oli kallista. Mummo tykkäsi kovasti kahvista, mutta ukki ei lainkaan. Mummo keitti pitkin päivää vahvaa kahvia ja hörppi sitä suurella nautinnolla ja sekös patriarkkaa suututti. Sattuipas kerran ukille oikein huono päivä. Mummolla oli naapurin emäntä kylässä ja eukot siinä yhdessä juttelivat ja hörppivät kahvia. Siinä sitten vierähti ukin mielestä vähän liian pitkä aika ja hän hermostui niin, että heitti kahvipannun ikkunasta ulos. Siitäkös mummo suuttui ja otti nuorimmat lapset mukaansa ja lähti Suorlahdelle oman äitinsä luokse. Muutaman päivän kuluttua Iivari haki heidät takaisin kotiin. Taisi mummo saada hörppiä kahvinsa rauhassa siitä lähtien.

Vanhat valokuvat kertovat usein karua tarinaa elämästä ja kuolemasta. Sykähdyttävä kuva on ollut minunkin kädessäni Anna-mummon arkun ääreltä, jossa nuoret lapset näyttävät itkevän sydäntä särkevästi.

Iivari-isä ei mennyt koskaan uudelleen naimisiin. Oiti-tytär on kertonut, että isällä oli ajatus, että hän saisi kyllä vaimon, mutta lapset eivät äitiä. Sinänsä kaunis ajatus, mutta samalla tuli sälytettyä varsinkin tyttölapsille raskas taakka kodin hoidosta. Työtä pelkäämättömiä heistä kaikista tuli joka tapauksessa ankarasta lapsuudesta huolimatta.

Iivarin ja Annan lapset olivat Tyyne, Elsa, Onni, Lassi, Uuno, Lyyti, Helmi, Oiti, Kerttu, ja Reino. Luettelon olen yrittänyt laittaa ikäjärjestykseen, Tyyne oli vanhin, syntyi vuonna 1909, ja Reino nuorin oli vain kaksivuotias, kun äiti Anna vuonna 1938 kuoli vain 48-vuotiaana. Elsa oli syntynyt 5.5.1915, kuollut 26.11.1974, Uuno 20.9.1917 ja kuoli 24.4.1949, Lyyti oli syntynyt 13.7.1920, kuollut 13.10.1984, Onni oli syntynyt 12.11.1922, kuollut 17.9.1985, Helmi 7.5.1927 ja kuollut kesällä

2014,Oiti15.10.1929, kuollut 6.12.2012, Kerttu 6.5.1932 ja kuollut vuonna 2000, nuorin Reino eli Ressi 11.4.1935, kuollut Mynämäellä joulukuussa 2001. Kaksi tyttöä, Sylvi ja Emma, oli kuollut jo pieninä. Valitettavasti en kaikkien syntymä- ja kuolinajoista en ole saanut tarkkaa tietoa.

Ikäeroa lapsilla oli sen aikakauden mukaisesti vanhimmasta nuorimpaan 26 vuotta. Lapsista Onni oli ensimmäinen, joka oli syntynyt Kokkoahossa, aikaisempien syntymäpaikka oli Suorlahti. Erikoista oli, että Tyynen vanhin tytär Aune oli enoansa Reino huomattavasti vanhempi.

Iivari ei mennyt uusiin naimisiin, vaan eli leskenä kuolemaansa asti. Kylällä Kokkoahossa Iivari kantoi lisänimeä Jumppasen patriarkka. Lienee saanut alkunsa Iivarin luonteenpiirteistä. Hän oli kertomatiedon mukaan sellainen jörökkä, ei siis mikään vilkas karjalaismies. Maatilaa hoiti Onni vaimonsa Helenan kanssa vihkimisvuodesta 1949 alkaen. Tila oli siirtynyt Onnin omistukseen. Iivari-ukki eli niin sanottua syytinkiaikaa kotonaan talon yläkerrassa mutta osallistui aktiivisesti talon toimintoihin varsinkin kalastuksen parissa.

Yksi tarina Iivarista oli sisällissodan ajoilta, että hän oli saanut tappouhkauksen, koska kalastaa Orivedestä kaikki lahnat, mutta päätös peruttiin, sotaa käyvät ja heidän perheensä tarvitsivat kaloja ruoaksi. Ne ostettiin, luultavasti halvalla hinnalla, Iivarilta. Talvi- ja jatkosotien aikana kalat myytiin ravintoloihin, saatiin paremmat hinnat kuin torilla.

Iivari jatkoi kalastusta hyvin pitkään myös eläkeikäisenä. Kun pojat olivat nuoria, he saivat isältään urakan kasvattaa, kerätä ja madottaa pitkäsiimat, joihin eräisiin meni yhteensä jopa 400 matoa, isossa pitkäsiimassa oli koukkuja yleensä sadan tienoilla. Isä maksoi tästä työstä, kappalesumma en nyt muista, mutta Onnin kertoman mukaan ihan mukavat taskurahat siitä kertyi. Iivari oli kastematokannan tuonut mukanaan Vuokalasta Kokkoahoon. Myös oli käytössä lukuisia erisilmäkokoisia verkkoja, eivätkä katiskatkaan olleet harvinaisia. Kalastusvälineiden laskuissa ja nostoissa Iivarilla oli apunaan joko vapaaehtoisesti tai pienellä painostuksella pojat, tyttäret ja myöhemmin seuraavaakin polvea. Edesmennyt tämän kirjoittajan vaimo Aila kertoi usein, kuinka kovaa Iivarin komentelu oli, kun hän oli soutamassa Iivarille. Oikeastaan mikään ei mennyt Iivarin mielen mukaan. Pikkutytön oli vaikea hahmottaa, milloin piti huovata ja milloin soutaa oikealle tai vasemmalle. Tämä Iivari-ukin kanssa koetut kokemukset vaikuttivat sen, että Ailaa oli vielä viimeisinä vuosikymmeninäkin vaikea saada veneeseen ja soutamiseen verkonlaskussa hän suostunut ollenkaan.

Eräs tarina aikaisemmalta ajalta on Oiti-tyttären soutu tämän kouluaihana. Jäittenlähdön aikaan lahnaparvet liikkuiivat jäiden mukana. Verkot uitettiin vähän ennen jäiden lähtöä jään alle. Juuri jäiden lähdettyä menttiin kokemaan verkot. Iivari huomasi, että jäät olivat lähdössä ja sanoi Oitille, että huomenna pitäisi jäädä koulusta pois, jotta päästäisiin hakemaan verkot. Oiti ei voinut millään jättää koulupäivää väliin, koska oli laskennon, hänen mieliaineensa kokeet. Asia ratkaistiin siten, että lähdettiin anki varhain verkoille. Lisäksi hänellä oli lupa ottaa Lyyti-siskon pyörä, jotta hän ehtisi ajoissa kouluun. Oiti oli vaatinut palkinnoksi uutta kolttua, koska samana päivänä oli koulussa myös tärkeä laskennon koe, jonne piti kalaretken jälkeen ehtiä, mutta hamehimo oli sen verran suuri, että soutamaan lähdettiin. Iivarilla oli ehto, että kalaa piti tulla ainakin 50 kiloa, jotta hame heltäisi. Oiti tinkasi lisää punaiset kengät ja uudet sukat koulun lopettajaisiin, jos tulisi 100 kiloa lahnoja. Iivari lupasi. Tulos olikin lähes 150 kiloa, joten hameraha tuli ja vielä Oiti ehti kouluun ja kokeisiin, jossa tuli hyvä numero kaiken lisäksi. Seuraavana aamuna tuli vielä 50 kiloa lahnoja. Määrät tuntuvat tosi isoilta siihen nähden, kuinka kalastusta harjoitettiin käsipelein.

Oiti meni Eemeli Immosen kanssa avioon vuonna 1948. Nuoripari muutti Eemelin isän taloon, jota Puavon paikaksi vieläkin kutsutaan. Keijo-poika syntyi saman vuoden lopulla. Myöhemmin Oiti ja Eemeli vaikuttivat Vuoksenniskalla Enson leivissä. Eläkepäivät kuluivat Kiteellä, joten he olivat niin kutsuttuja paluumuuttajia.

Iivarin tyttäristä vanhin Tyyne meni varhaisessa iässä naimisiin Toivo Multasen kanssa. Heille syntyi kuusi lasta, Aune, Pekka, Raila, Olli, Vuokko ja Eila. Lapsista on tähän mennessä poistunut keskuudestamme ensiksi Eila ja aivan äskettäin heinäkuun ensimmäisenä 2017 Aune, tyttäristä vanhin, tasan 89 vuoden iässä. Multasen perheen elämäntyö liittyi kauppaan Sortavalassa, Kiteellä Kokkoahossa, Niinikummussa, Kiteen kirkonkylässä ja lopulta Joensuussa, jossa he pitivät torikauppaa aloittaen mansikoiden myynnillä. Liiketoimintoihin liittyivät kauppojen lisäksi leipomo ja maatilakin, josta pian luovuttiin lähinnä sen vuoksi, kun kukaan jälkikasvusta ei maatilasta ollut kiinnostunut. Tyyne oli koko ikänsä hyvin aktiivinen eri toiminnoissa, kuten paikallisessa Martta-yhdistyksessä, koulun johtokunnassa ja Punaisessa Ristissä. Sosiaalinen toiminta oli vilkasta, rantakalatilaisuuksia järjestettiin ja kaikkea muutakin kyläläisten iloksi. Tyyne kuoli 11. 05. 1996.

Sortavalassa Ailan kanssa käydessämme yritimme etsiä Multasten taloa, jonka olimme kuulleet olevan vielä kaiken kauheuden jälkeenkin tallella. Aikamme etsittyämme olimme melko varmoja yhdestä rakennuksesta sen perusteella, kun olimme valokuvia siitä nähneet, mutta epävarmaksi asia kuitenkin jäi.

Elsa-tytär oli minun anoppini eli Eilan ja vaimoni Ailan äiti. Elsa oli ollut naimisissa Valerian Päivisen kanssa, mutta liitto päättyi eroon jo 1940-luvun loppupuolella. Elsa oli lopen kyllästynyt Valten viinan käyttöön. Elsalla oli kaiken lisäksi henkisiä ongelmia, skitsofrenia, jonka vuoksi hän oli hoidossakin Paiholassa Kuopion liepeillä. Elsan vaiheet olivat moninaiset myöhemminkin. Hän eli sen ajan sanonnan mukaisesti kulkurin elämää, oli karjakkona useassa paikassa Nurmijärvellä ja Vihdissä. Elsa oli hyvä työntekijä, sai arvostusta maataloista, joissa oli työssä. Vika oli vain siinä, että työjaksot jäivät monesti hyvin lyhyiksi. Viimeiset vuodet Elsa hoiti Ailan lapsia Vihdin Otalammella siihen asti, kun me menimme yhteen Ailan kanssa. Elsalle hommattiin pieni asunto Turusta Airikintieltä, jossa hän eli kuolemaansa asti eli vuoden 1974 loppuun. Turussa asui myös Elsan Lyyti-sisko, joka oli Elsan tukena ja Elsan kuoleman jälkeen osti tyttäriltä Airikintien asunnon.

Elsa haudattiin vähän ennen joulua 1974 Turun Ylönousemuskappelin läheisyyteen. Olemme haudan hoidattaneet ja minä jatkan niin kauan kuin elossa olen.

Tytär Eila (syntynyt 30.11.1939) oli isovanhempiensa hoivissa ja Aila Jumppasessa keskikoulun päättymiseen asti. Molemmat tyttäret muuttivat heti, kun oli mahdollista, Helsingin seudulle. Eila meni naimisiin Eero Vainionpään kanssa, heille syntyi kaksi poikaa, Jarmo ja Jouni. Eerolla oli Heikin kanssa yhteinen autokorjaamo Vantaan Korsossa, Eila teki uran Postipankissa, sen niminen tämä Danske Bank silloin oli.

Vainionpääts kohtasivat kohtalonsa autokolarissa 12.12.1982 Hattulassa ollessaan menossa tapaamaan Eeron isovanhempia Kiikoisiin. Kyydissä oli nuorempi poika Jouni, Jarmo oli jäänyt kotiin. Kaikki kolme saivat surmansa kolarissa, joka johtui Eeron ohitusvirheestä. Oli loskakeli, ei niinkään liukas, mutta vaarallinen kuitenkin. Eero lähti ohittamaan sellaisessa notkokohdassa edellä kulkevaa autoa. Ohi päästiin, mutta jarrutuksessa auto kääntyi vastaantulevien kaistalle ja päin karjankuljetusautoa. Vainionpäiden auto ajautui kuorma-auton työntämänä ojaan ja litistyi sinne. Kaikki kolme menehtyivät heti. Hautajaiset pidimme sen vuoden jouluaaton aattona ja Jarmo oli meillä joulunaikaa. Muistan hyvin papin siunauspuheen alun, kun hän mainitsi, että Vainionpäiden kotona on nyt hiljaista, ja niin tietysti olikin.

Kaikki omaisuus jäi tietysti Jarmolle, mutta Eeron autokorjaamokumppani ei suostunut Jarmon kanssa töitä jatkamaan, joten myimme Eeron osuuden hänelle. Jarmosta kehkeytyi autonkuljettaja, jota työtä hän edelleen jatkaa. Hän oli naimisissa Susannan kanssa ja heille syntyi kaksi tyttöä, joista ensimmäinen Wilma syntyi 23-viikkoisen ja vähän yli puolikiloisena, mutta niin vain tyttö selvisi hyvällä hoidolla ja on nyt aikuinen nainen. Olga sen sijaan syntyi puolestaan yli neljäkiloisena ja voi

nykyään aikuisena oikein hyvin. Nykyään Jarmo on aviossa thaimaalaisen naisen kanssa ja asuvat suuren osan vuotta Thaimaassa.

Elsan ja miehensä Valerian Päivisen toinen tytär Aila syntyi 10.10.1941 ja kuoli 14.11.2014 munasarjasyövän uuvuttamana. Ailan ja hänen ensimmäisen miehensä Herman Kauppisen lapset ovat Eija, Jukka ja Tuija. Ailalla ja minulla ei ole yhteisiä lapsia. Olen ollut lasten isänä vuodesta 1971 alkaen Ailan erottua Kauppisesta samana vuonna.

Äsken mainittu Lyyti eli Lyyskä oli Elsaa nuorempi, kotoa lähdettyään hän toimi useassa maatalossa karjakkona, oli niin ikään pidetty ja ahkera työntekijä.

Yhteensattuma oli sekin, että kun minä asuin poikasena Espoon Takkulassa, niin siellä sijaitsevalle Mustasilta-tilalle tuli joskus 1950-luvun puolivälissä huomattavan tukeva karjakko. Koskaan ei hänen nimeään kuultu eikä hän järin kauan siellä ollut. Myöhemmin tuli Lyytin kanssa puhetta, missä maailman äärissä hän oli ollut maatalotoissa. Hän mainitsi myös Espoon ja ohessa tuli esille myös Mustasilta-tila. Niin selvisi, kuka tämä silloinen karjakko oli ollut.

Myöhempinä aikoina Lyyti toimi eri saunoissa ympäri maata pesijänä. Niiltä ajoilta saimme kuulla meheviä juttuja asiakkaista ja asiakkaitten vehkeistä. Lyyti puhui asiat niin kuin ne olivat, ei kaunistellut eikä vältellyt kunnon suomen kielen sanoja.

Loppuajan Lyyti asui Turussa tyttärensä Ullan kanssa. Hyvää seuraa hän sai sisarestaan Elsasta. Yhdessä he usein muistelivat menneitä aikoja. Molemmilla oli kohtalaisen värikäs elämä takanaan. Juttuja höystivät Lyytin kuvaukset ihmisistä ja heidän tavoistaan eri tilanteissa, myös seksielämässä.

Lyyti haudattiin Turun hautausmaalle. Usein sielläkin tuli käytyä Elsa-anopin haudalla käynnin yhteydessä, mutta eräänä kesänä emme enää hautaa löytäneet. Ilmeisesti hauta oli kertakäyttöluonteinen ja poistettiin, kun 25 vuotta tuli täyteen. Jälkikasvu ei asiaa valitettavasti hoitanut emmekä mekään Ailan kanssa sitä tajunneet. Jonkin verran meitä harmitti, että sukulaisen hauta näin hävisi olemasta.

Ja sitten muutama rivi Helmistä, joka 1940-luvun loppupuolella avioitui autoilija Helge Kivelän kanssa. Helge oli alkuperäinen vihtiläinen. Miksi Helmi Vihdistä miehen löysi, oli se, että hän toimi siellä parissakin talossa, ainakin Juntilla, karjakkona. Niin heidän tiensä yhtyivät. Helmille ja Helgelle siunaantui kolme lasta, Juhani, Seppo ja Seija, joista Seppo on jo siirtynyt ajasta ikuisuuteen.

Helge jatkoi autoilua omalla autollaan. Muistan hänetkin Takkulassa asuessani, kun hän tuli Takkulan kaupalle ostamaan Traderiinsa polttoainetta, jota minä olin

kesäapulaisena poikasena myymässä. Ei Helge minua tietenkään muistanut, kun näitä juteltiin, mutta maailma on ihmeitä täynnä. Ei silloin tietenkään tullut pätkääkään ajatuksiin, että Helmin sisaren tyttären kanssa olisin myöhemmin aviossa.

Helgellä oli hyvin pitkään oma kuorma-auto, jolla hiekkaa ja muuta tavaraa kuljetettiin. Helmi hoiteli leipomis- ja baarihommia touhuten jumppasnaisten tyyliin täysillä. Pariskunta oli hankkinut Vihdin Ollilasta pienen omakotitalon tontteineen.

Sitten kävi niin onnettomasti, että he takasivat poikansa Sepon hommia ja menettivät aika paljon. He muuttivat ensiksi Luumäelle, ostivat sieltä edullisesti talon, Helge kävi paikallisessa elementtitehtaassa töissä siihen asti, kun sydänoireet lopettivat työnteon ja ilmeisesti väärän hoidon takia tuli sokeus. Eikä siinä kaikki, takaukset painoivat edelleen päälle, Luumäen talo meni ja tilalle ostettiin Miehikkälästä mökki, mutta sieltäkin tuli lähtö ensiksi Helsingin Vuosaareen ja sittemmin Vihtiin vuokralle ja lopuksi Vihdin kirkonkylässä sijaitsevaan vanhainkotiin, jossa he asuivat kuolemaansa saakka. Helmi kuoli vuonna 2014 ja Helge tänä vuonna 2017. Helmi sai jossakin vaiheessa aivoinfarktin, puhekyky meni ja muukin toiminto heikkeni. Helgelle tuli vahva muistisairaus sokeuden lisäksi, mutta kyllä hänellä puhetta riitti muistelujen parissa ja aikojen takaa tuli laulu takaisin. Kuulimme usein vanhoja viisuja ja kuulemma Helmin hautajaisissa Helge oli kauniisti laulanut Helmin muistoksi.

Helmi oli sisarensa Lyytin tapaan hyvin värikäs puheissaan, eivät puuttuneet elimet eivätkä ärräpäät, joita puolittaisella soraäänellä kuultiin. Se täytyy sanoa, että ahkera Helmi oli, kaikkea mahdollista oli tekeillä ja Helgeä hoputettiin olan takaa, milloin eivät kaikki asiat muuten sujuneet. Meitä Ailan kanssa suretti kovasti, kun heidän kohtalonsa ajautui heikkoon jamaan tavallaan toisten takia, vaikka kysymyksessä olikin oma poika.

Helmi oli joskus hyvin kilpailuhenkinen. Kisailimme eräänkin kerran lenkkimakkaran syömisessä. Kumpikin oli, ja minä olen edelleen, hakki makkaroihin. Kisa oli ankara ja jos oikein muistan, Helmi johti kisaa siihen asti, kunnes varatut HK-lenkit loppuivat. Taidettiin palan painikkeeksi ottaa muutama olutkin.

Kivelöille oli heidän omillaan asuessaan mukava mennä kylään sekä Vihtiin että Luumäelle, Miehikkälässä emme ehtineet kyläillä. Helmi oli tavattoman vieraanvarainen, herkkuja oli tarjolla. Erikoisen hyvä Helmin tuote oli viinakakku, jollaista en ole ennen enkä jälkeinpäin saanut maistaa. Reseptiä en tietenkään tiedä, mutta kolmen tähden jaloviinaa meni rutkasti taikinaan. Maistui jallu siinäkin muodossa. Yhtä hyviä olivat Helmin leipomat munkkirinkelit, joita hän myi

muutamissa baareissa, joita hän perheineen hoiteli aika ajoin. Kyllä Helmin muutkin ruoat hyviltä maistuivat. Silloin tällöin kävimme heillä kylässä siellä, missä he kulloinkin asuivat, ja saimme nauttia herkullisista antimista.

Edellä tuli jo mainittua Oiti hamekauppoineen. Opin tuntemaan Oitin vasta hänen ja miehensä Eemelin muutettua elämään eläkeaikaa Kiteelle Imatralta, jos he molemmat olivat työskennelleet Stora Enson Vuoksenniskan tehtailla, Eemeli laitosmiehenä ja Oiti siivoustöissä, siis paperialan työntekijöitä kumpikin. Sukunimeltään Oiti ja Eemeli olivat Immosia. Asia oli niin, että vaikka kävimme usein Kiteellä Jumppasessa, niin Imatra tuli valitettavasti, kuten Joutsenokin ohitettua oikeastaan ihan ilman syytä, mutta myöhemmät vuodet korjasivat tilannetta oivallisesti. Kyllä heidät joskus aikaisempina vuosina kesäaikaan Jumppasessa nähtiin, mutta harvoin ja sitten tietysti suvun hautajaistilaisuuksissa.

Oitilla ja Eemelillä oli Keijo-niminen poika, joka nyt lähestyy 70 ikävuotta. Hän toimi Joutsenossa matematiikan opettajana, Helena vaimo oli samassa koulussa suomen kielen opettaja. Heidän jälkeläisiään ovat pojat Antti ja Paavo, kumpikin diplomi-insinöörejä. Paavo vaikuttaa Yhdysvalloissa perheineen ja vanhempi veli Antti Suomen pääkaupunkiseudulla. Helena poistui keskuudestamme vuoden 2015 keväällä sairastettuaan kuutisen vuotta sisäelinsyöpää.

Kun opimme ja minä erityisesti uutena tuttavana Oitin tuntemaan, totesin, että hän oli erittäin ystävällinen ja vieraanvarainen täti. Poikkesimme usein Kiteen Kanttorintielle häntä tervehtimään ja niin ikään nauttimaan hänen aterioistaan. Nämä Jumppaset tyttäret olivat nähtävästi geeniperintönään saaneet emäntätaitonsa. Ja toisaalta juuri Helmi ja Oiti joutuivat äitinsä varhaisen poismenon takia hoitamaan isänsä kotitaloustöitä nuoresta iästään huolimatta.

Pojista Uuno kuoli 33-vuotiaana keuhkosityöpään, oli sen ajan mukaisesti ankara tupakoitsija. Tietooni on tullut, että hän oli sellainen reipas nuori mies kaikella tavalla, mutta elämä jäi kovin lyhyeksi. Uuno harrasti korteista ennustamista, jota seudulla pidettiin tosi omituisena tapana. Iso harrastus oli metsästys. Uuno taisteli, kuten useimmat saman ikäluokan nuoret miehet, sekä talvi- että jatkosodassa.

Vuonna 1949 oli Jumppasen suvussa häät. Onni ja Helena oli jo kertaalleen vihitty Lieksassa ortodoksisin menoin ja Kiteelle tultuaan vielä luterilaisin menoin, koska Helena oli ortodoksi ja Onni luterilainen. Heillä oli kahdet hääjuhlatkin, ensin Lieksassa, Helenan kotona ja sitten Jumppasen ukkilassa, Onnin kotona. Sinä kesänä vaihtui isännöisyys Jumppasessa. Iivari luovutti isännöyden Onnille ja Helenalle.

Helena oli syntynyt Suojärvellä 8.7.1927 ja sukujaan Koukkusia. Isän nimi oli Stephan. Jatkosodan päätyttyä Koukkuset saivat maatilan Lieksasta, josta Onni savottareissun aikana hänet kekkasi.

Helenalle ja Onnille syntyi kolme lasta, Leo, syntynyt 19.6.1952, Leila, syntynyt 20.10.1953 ja pahnanhimmainen Ritva, joka syntyi 15.11.1968. Leo ja Ritva opiskelivat niin pitkälle, että väittelivät tohtoriksi. Leila jäi vanhempiensa kanssa keskikoulun jälkeen hoitamaan taloa. Leo teki elämäntyönsä Kuusankosken lukion lehtorina, on nyttemmin eläkkeellä. Ritva ei jäänyt yliopistomaailmaan, vaan toimi erinäisissä töissä ja on nykyään sosiaalipäivystäjänä Pohjois-Karjalan alueella.

Helenasta on jäänyt hyvän ruoan laittaja ja erikoisesti karjalanpiirakat olivat suussa sulavia. Niitä on toisinaan ihan ikävä. Onni puolestaan oli hyvin isällinen, varsinkin Ailaa kohtaan, joka koko keskikouluajan oli kortteeria Jumppasilla.

Helena kertoi usein juttuja karjalan kielellä, jota minäkin opin jonkun sanan kyläillessämme Jumppasilla. Sen hän kertoi ortodoksipapeista, että kun hänet kastettiin, pappi oli juovuksissa, kun hän pääsi ripille, pappi oli juovuksissa ja niin myös juovuksissa ollut pappi heidät vihkikin.

Mutta Helenan lämminkisissä ortodoksihautajaisissa siunausseremonian suorittanut pappi sanoi, että valitettavasti ketju katkesi, hän ei ole juovuksissa, mutta lupasi korjata asian, kun pääsisi autolla ajamalla kotiinsa Joensuuhun.

Onni teki tilansa viljelyksen ohessa savottatöitä ja myöhemmin kirvesmieshommia. Hän rakensi seudulla useita kesämökkejä, esimerkiksi sisarensa Oitin mökin Oriveden Suoparsaaren puolelle. Myöhemmin olen saanut tietää, että Onni oli harrastanut näytelmien kirjoittamista. Joku niistä tyttärensä Ritvan mukaan oli esitettykin Kiteellä.

Onni osallistui aktiivisesti kunnallispolitiikkaan. Aluksi hän oli jäsenenä Veikko Vennamon perustamassa Pientalonpoikien puolueessa, mutta vaihtoi Sosiaalidemokraatteihin ja edusti puoluetta Kiteen kunnanvaltuustossa. Sillä nurkkakunnalla oli naapurina toinenkin poliitikko, hyvänä puhujana tunnettu Otto Mielonen, joka edusti kommunistipuoluetta.

Onni innostui vanhemmalla iällä rakentamaan itselleen ja Helenalle asuntoa Oriveden ääreen rantapalstalle omalle maalle. Valmiiksi mökki tuli, mutta ei sinne loppujen lopuksi kokonaan muutettu, kesäpaikaksi ja seuraavan polven käyttöön se jäi. Meikin olimme siellä monesti yötä Jumppasilla käydessämme.

Jumppasilla oli mukava käydä. Kesälomilla tehtiin heinätöitä talonväen kanssa ja talvisin hiihtolomilla käytiin hiihtelemässä ja totta kai pilkillä isoilla vesillä. Kerran oltiin ukkoporukalla Orivedellä pilkkimässä. Autollamme ajettiin jäätä pitkin, jäät kantoivat hyvin. Poikettiin erään Ryytty-nimisen herran mökillä. Osa porukasta otti pontikkaa, jota oli saatavilla.

Kun siellä aikamme hortoiltiin, kalaa ei juurikaan tullut, pääasia taisi olla kuitenkin kylässä poikkeaminen. Minulle tuli hieman levoton olo, kun olin luvannut talon naisväelle hoitaa saunan lämmityksen, olihan lauantai. Tämä ukkoporukka, johon kuuluivat Onni ja poikansa Leo sekä naapurista Kainulaisen nuori mies, nimeä en muista, alkoi nauraa ja sanoivat, että kyllähän saat hypätä, kun akkojen touhuihin lupaudut. Se oli sitä sen ajan karjalaiskulttuuria, akoilla hommansa ja ukoilla huvinsa.

Onni oli syntynyt vuonna 1922, osallistui talvi- ja jatkosotaan, mutta selvisi sieltä. Jälkensä sota häneenkin jätti, kuten lukemattomiin muihin kauhut kokeneisiin. Onnin maallinen taival päättyi 62-vuotiaana sairastettuaan melko pitkään keuhkosityöpää. Eräs sinänsä pahaan sairauteen liittyvänä, mutta jotenkin hauskana, juttu oli, kun lääkäri oli vähän moittinut Onnin tupakoinnista ja nimenomaan Klubi-tupakan poltosta, niin eikös tämä 10-vuotiaasta pilliklubia kaverinaan pitänyt vaihtanut lajin vihreään Norttiin.

Yksi ikäväkin tapahtuma sattui, kun olimme eräänä syksynä käymässä ja nukuimme siellä rantamökillä, niin puolen yön jälkeen kuului ovelta kovaa koputusta. Leila huusi, että naapuri Pirolahti palaa. Ryntäsimme Ailan kanssa ulos ja totta se oli. Metsän takana loimotti. Menin Piironlahdelle, talo roihusi täyttä vauhtia. Onneksi kaikki ihmiset olivat päässeet ulos, yksi kissa menehtyi. Paloautojen ääni lähestyi, Jumppasesta oli soitettu. Palomiehet manasivat, että taas tulipalo. He olivat olleet yhden sammuttamassa ja sen jälkeen Kantakrouvissa kaljoilla, kun tuli tämä hälytys. Kysyivät minulta, mistä saadaan vettä. Opastin heitä rantaan, letkut kannettiin sinne ja vasta sieltä alettiin käärojä purkaa takaisin talolle päin. Sen verran olivat palomiehet vielä kaljahöyryissä, etteivät tajunneet mennä rantaan letkut avattuina. Olisi säästynyt aikaa. No, ei sitä taloa mikään pelastanut, lautarakenteinen oli, meni nopeasti maan tasalle. Onneksi palo ei levinnyt navettaan ja muihin ulkorakennuksiin, sen verran ehdittiin paloa torjua. Talon isäntä Martti Immonen totesi, kun homma alkoi olla lopuillaan, ettei ole edes tupakka palomiehille tarjota, tulta kyllä olisi. Palo oli alkanut ilmeisesti leivinuunista, jossa oli paistettu viikonlopun karjalanpiirakat.

Jumppasessa juotiin sitten aamukahvit ja lähdin Ailan kanssa autolla keskustaan Punaiseen Ristiin hakemaan vaatteita isompaan hätään, kaikki irtain paloi talon mukana. Jossakin vaiheessa soi puhelin. Puhoksen VPK:sta soitettiin, että onko siellä jossakin tulipalo. Vastattiin, että olihan se, ei pala enää.

Tähän väliin on syytä mainita, miten minä helsinkiläistyyppi ajauduin Jumppasen suvun jäseneksi. Aila, Elsa Päivisen, o.s. Jumppanen, tytär oli Helmi-tätinsä pojan Sepon serkku. Seppo puolestaan oli naimisissa sisareni Leilan kanssa ja niin eräällä kesälomaviikolla tapasimme toden teolla. Olimme kyllä olleet kumpikin Leilan ja Sepon häissä, mutta tutustuminen jäi myöhempään aikaan.

Lassi, Kerttu ja Reino ovat jääneet minulle kaikkein eniten vieraiksi, mutta tässä muutama rivi heistä.

Lassi eli miehuusvuotensa Helsingissä ja työskenteli Sasekan sementtitehtaalla, josta osin varmasti johtui tupakoinnin lisäksi varhain ilmennyt keuhkosityöpä, joka vei hänet hautaan. Asuinpaikkana Lassilla oli Järvenpää omassa talossaan. Jumppasen katraassa oli kahdenlaista ihmistyyppiä, oli hiljaisia ja sitten toisessa ääripäässä hyvinkin vilkkaita, joihin Lasse siskojensa kanssa eittämättä kuului. Lassella oli kaksi lasta, Pauli ja Tuula. Ainakin Pauli on siirtynyt ikuisen ajan puolelle.

Lassi lepää ikiunta Helsingissä Malmin hautausmaalla.

Kun Ressi lähti Kiteeltä, hän piti hyvin niukasti yhteyksiä Kiteen suuntaan. Hän oli nuoresta pitäen tavattoman taitava käsistään ja hyvin kekseliäs. Teki mitä halusi, puusta ja metallista. Saattoi toimia kirvesmiehenäkin, mutta varsinaisen päivätyön hän teki hitsarina maatalouskoneita valmistavalla Jukolla.

Hän sai ammattitaudin hitsauskaasuista ja joutui sairauseläkkeelle vähän ennen varsinaista eläkeikää.

Hänhän perusti 60-luvun alussa oman baarikalusteita valmistavan firman, mutta yritys ajautui vaikeuksiin ja konkurssiin. Tämän jälkeen hän meni Jukolle. Saattoi olla muitakin töitä, muuta niistä minulla ei ole tietoa.

Reino oli nuoruudessaan kova urheilija, oli mukana rakentamassa paikkakunnalle hyppyrimäkeäkin. Niin ikään Kokkoaholle perustettiin urheiluseura Kokka-ahon Kilpi, joka ei enää ole toiminnassa. Ressi poikkesi usein samaan kesäaikaan Jumppasen pihassa kuin mekin. Mieleen on jäänyt hänen asuntoautonsa, joka oli vanha Vanaja-merkkinen linja-auto. Hän oli rakentanut itse sisustuksen ja auton perään saunan, jota ei tullut kyllä kokeiltua, mutta kuulemma hyvät löylyt siitä lähti.

Reino poistui keskuudestamme 65-vuotiaana joulukuussa 2001 sisäelinsyövän uuvuttamana.

Tytöistä nuorin on jäänyt melkein tuntemattomaksi minulle. Kerran olen tavannut, nimittäin Lyytin hautajaisissa Turussa. Kerttu oli aikoinaan liittynyt Jehovan todistajien uskonlahkoon.

Summa summarum

Tässä oli eräitä tarinoita Iivari Jumppasesta ja hänen pesueestaan jälkipolvia kokonaan unohtamatta. Osa jutuista on ajautunut minulle suusanallisesti, osan kirjallisena muotona. Tulikin mainittua, että jokaisesta perheen jäsenestä minulla ei ole tarkkoja tietoja. perhe oli iso, joten Jumppasen jälkipolvillekin osa suvun jäsenistä jää hatariin muistoihin, mutta toki auttavasti.

Helsingissä 17.07.2017

Lauri Lahtinen, Iivari Jumppasen Elsa-tyttären tyttären Ailan leski